



LUNDS
UNIVERSITET

Institutionen för psykologi

Kandidatuppsats

Nytta eller nöje i valet och kvalet kring framtida jaget

Career or interest in the choice of future self

Adam Nilsson

Kandidatuppsats HT 23

Handledare: Åse Innes-Ker

Examinator: Camilo Saenz

Abstract

Is there a correlation between the choice of education and the well-being of university students during their studies? Thirty university students answered questions about their educational choices, their motivation for university studies, and their well-being. A regression analysis showed that choosing a field of study based on interest did not result in higher well-being compared to choices based on career prospects. However, it was demonstrated that higher intrinsic motivation for university studies led to higher well-being, while a lack of motivation resulted in lower well-being. The study can contribute to a nuanced approach to educational choices that considers both future benefits and the well-being of students during their academic years.

Keywords: social cognitive career theory, person-environment fit theory, academic well-being, well-being.

Sammanfattning

Finns det ett samband mellan utbildningsval och universitetsstudenters välmående under studietiden? 30 universitetsstudenter svarade på frågor om deras utbildningsval, deras motivation till universitetsstudier och deras välmående. En regressionsanalys visade att utbildningsval baserat på intresse inte ledde till högre välmående än val baserat på karriärutsikt. Däremot visades att högre inre motivation till universitetsstudier ledde till högre välmående, medan brist på motivation ledde till lägre välmående. Studien kan bidra till ett nyanserat utbildningsval som tar hänsyn till såväl framtida förmåner som studenternas välmående under studietiden.

Nyckelord: *social cognitive career theory, person-environment fit theory, academic well-being, well-being*

Tack!

Jag vill rikta ett stort tack till alla dem som tagit sig tiden att medverka i studien. Tack även till min handledare som bidragit till en utforskande och utvecklande arbetsprocess.

Nytta eller nöje i valet och kvalet kring framtida jaget

Under min studietid på universitetet, har min uppfattning stärks att utbildningsvalet som studenter gör som regel baseras utifrån karriärutsikt. Det handlar om en utbildning som ger jobb efter examen, möjligheten att göra karriär alternativt att vägen redan är utstakad utifrån familjens resa och mål. Själv tänker jag att ens utbildningsval bör utforskas i termer av intresse, värderingar och förmåga. Med andra ord, ett beslut förankrat i självbestämmande och självutveckling. Tankar kring vad man som student borde, skulle och kunde göra, formas av någonting och påverkar den riktning man sedan väljer att ta. Valfrihet ställs mot säkerhet. Mot den bakgrunden är jag nyfiken på och intresserad av om det finns ett samband mellan utbildningsval och universitetsstudenters välmående under studietiden.

Teori och tidigare forskning

Social cognitive career theory

Lent m.fl. (1994) har genom teorin Social cognitive career theory (SCCT) utvecklade en modell för hur synen på karriär förändras över tid. Graden av kompetestro i förhållande till måluppfyllelse tar form i upptakten av barndomen och ungdomsåren, både kognitivt och beteendemässigt. Exponeringen sker direkt och indirekt med föreställningar som upphöjs eller nedvärderas till följd av omgivningens omdömen. Mot den bakgrunden framodlas barn och ungdomars möjliga vägval och medföljande standard. I den här bemärkelsen ska kompetestro och måluppfyllelse ses som en källa för det framväxande intresset och åt den riktning den pekar. Lent m.fl. (1994) beskriver att även om individen exponeras för en större mängd aktiviteter, utvecklas mönster vad gäller intresse. När medföljande standard möts stärks bandet till aktiviteten. Intresset för aktiviteten blir mer varaktigt hos individen när graden av kompetestro i förhållande till måluppfyllelse matchar. Lent m.fl. (2017) framhåller att det som ung kan vara särskilt svårt att utforska karriärmöjligheter och överväga alternativ eftersom de har relativt begränsade erfarenheter av att ta stora livsbeslut. Bristande erfarenhet gör att de förlitar sig på återkoppling kring sin förmåga av omgivningen vilket påverkar graden av vidare utforskande. Återkommande är kompetestro och måluppfyllelse betydande för intressen och med det beslutet. Wang m.fl. (2022) förklarar att SCCT är ett ramverk som klargör interaktionen mellan hur kognitiva, personliga och omgivningsmässiga faktorer bidrar till en individs karriärutveckling. Konventionella teorier har annars haft för vana att separera psykologiska, sociala och ekonomiska faktorer. Familjens roll och socialt stöd lyfts fram som särskilt betydande för

vägval och medföljande standard och med det framväxten av intressen. Vad man kan och vill göra beror till stor del på kompetensro och måluppfyllelse, understryker Tellhed m.fl. (2018). Upplevelsen av den egna förmågan vägs mot den lärda erfarenheten från omgivningen, övertalan ställs mot individens hantering av arousal. Kompetensro och måluppfyllelse är relaterat till utbildningsval.

Person-environment fit theory

Enligt Person-environment fit theory (P-E fit) tenderar människor att välja en omgivning som är förenlig med deras personlighet, omgivningen tenderar i sin tur att förstärka och belöna intresse och människor tenderar att frodas i en omgivning som är förenlig med deras personlighet, beskriver Feldman m.fl. (2004). När det kommer till utbildningsval är P-E fit en god prediktor för motivation och välmående. Interaktionen mellan personens karaktärsdrag och omgivningens karaktärsdrag har betydelse för hurvida studenten kommer att trivas och fullfölja sitt utbildningsval, menar Merkle m.fl. (2023). När människor kliver in i en omgivning som matchar med deras personlighet tenderar en rad positiva utfall att komma som en följd. P-E fit är en betydande prediktor för karriärutveckling, vilket även innefattar akademiska framsteg, framhåller Hanna m.fl. (2021). Saknas matchning mellan omgivning och personlighet tenderar det att producera stress, om individen väljer att inte anpassa sig efter sin omgivning tenderar den att söka sig efter någonting som matchar deras intresse och med det reducerar uppkomsten av stress. Milsom och Coughlin (2017) lyfter fram att de som fullföljer sitt utbildningsval trots att det inte är förenliga med deras personlighet, upplever tillfredsställelse med tryggheten som kommer med en examens efterföljande yrkestitel. Dessutom betonas att det kan finnas ett värde i att utveckla förmågor och intressen bortom de mest dominanta personlighetsdragen. Förmågor och intressen som individen önskar att de hade snarare än vad de har, utbildningsvalet skulle i hög grad matcha den de har blivit.

Academic well-being

Academic well-being beskriver Dietrich m.fl. (2013) är att vara tillfreds med utbildningsvalets huvudområde, att det finns en matchning med intresse och förväntningar och att utbildningsvalet inte leder till avhopp. Men att göra ändringar i sitt utbildningsval är vanligt. Närmare en tredjedel ändrar sitt huvudområde en gång och ytterligare tolv procent byter åtminstone två gånger under sin studietid på universitetet. Denice (2021) belyser att önskan att göra om sitt utbildningsval är utbrett och framhåller att studenter som byter

huvudområde, särskilt de som gör stora förändringar, förbättrar sina studieresultat över tid. Meyer m.fl. (2021) lyfter fram att det många gånger är högpresterande studenter som genomför byte av huvudområde eftersom de har fler möjligheter att välja bland och sannolikt kan nå framgång i flera ämnen eller områden, medan studenter med lägre betyg oftare håller sig till sitt initiala utbildningsval. Därtill framgår det att omgivningens omdöme kan väga tyngre än intresse och förmåga i valet huruvida studenter sedan genomför bytet eller inte. Människor har olika lätt att ta sig an åtaganden och sedan fullfölja dessa. Kunnen (2009) föreslår tre vägar för hur studenter tar sig an åtagandet att välja och förhålla sig till ett utbildningsval. Ett alternativ är den informationsorienterade vägen där studenten utforskar information innan de förbinder sig. Ett annat alternativ är den normativa vägen där studenten baserar sitt val på omgivningens omdömen snarare än att själv utforska. Ett tredje alternativ är den oklara vägen där studenten undviker att identifiera sig med något beslut fram tills de verkligen är tvungna. Att närma sig ett hållfast åtagande behöver för somliga komma i faser innan övergången till beslut och genomförande fullföljs. Detta gäller både individer som gärna skjuter fram sitt beslut och de som avgränsar alternativen efterhand menar Luyckx m.fl. (2005) och betonar att sena beslut i relation till utbildningsval inte behöver ske på bekostnad av academic well-being. Olika typer av motivation kan visa sig då en person reglerar sina drivkrafter från att vara externt motiverade till att bli internt motiverade och drivna att utöva särskilda beteenden. Vallerand m.fl. (1992) förklarar att när drivkrafterna kommer upp till ytan träder initiering, riktning, intensitet och uthållighet fram i relation till beteenden, något som även visar sig tydligt i valet att gå på universitet.

Well-being

Självbestämmande är kopplat till inre motivation och länken dem emellan ses som en väg mot självförverkligande. Detta menar Waterman m.fl. (2010) bidrar till en hållbar källa för ökat välmående. Matchningen mellan individens intresse och huvudområde i studier eller yrke är en viktigare indikator för framtida förmåner än ekonomiska belöningar som utlovas av en särskild studieinriktning, framhåller Vaziri m.fl. (2019). Därtill framgår det att när studenter kan relatera kursmaterialet till deras eget liv upplever de högre motivation, förbättrade studieresultat och ökat välmående i vardagen.

Syfte

Syftet är att undersöka om studenters välmående under studietiden påverkas av huruvida utbildningsval baseras på intresse eller karriärsikt.

Frågeställning

Uppsatsen kommer att utgå ifrån följande frågeställning: Finns det ett samband mellan utbildningsval och universitetsstudenters välmående under studietiden?

Hypoteser

Nollhypotes: Huruvida utbildningsval baseras på intresse eller karriärutsikt, gör ingen skillnad för studenters välmående under studietiden.

Alternativhypotes: Utbildningsval baserat på intresse, leder i högre grad till välmående under studietiden än val baserade på karriärutsikt.

Metod

Deltagare

Antalet deltagare i studien var 34 stycken varav 4 var inkompleta och därför togs bort från underlaget. Antalet deltagare som fullföljde studien var 30 stycken varav 20 kvinnor och 10 män. Urvalet av deltagare i studien var aktiva universitetsstudenter. Kontakt med deltagarna togs genom bekvämlighetsurval via mailutskick och sociala medier.

Instrument

För datainsamling skapades ett frågeformulär i Qualtrics bestående av flervalfrågor där man som respondent kunde göra ett val. Frågeformuläret bestod av 56 frågor och delades upp i tre delar. Frågeformuläret beräknades i sin helhet ta mellan 7-8 minuter att genomföra.

Översikt utbildningsval

Initialt informerades respondenterna om frågeformulärets innehåll och studiens syfte. De blev upplysta om rättigheten att de närsomhelst kunde avbryta sitt deltagande utan att behöva uppge anledning. Samtycke till deltagande lämnades genom att besvara formuläret. För att säkerställa anonymitet användes anonymiseringsfunktionen i Qualtrics. Deltagarna ombads att välja om de identifierade sig som kvinna, man eller annat. De fick uppge när de började på universitetet. Valbara alternativ var direkt efter gymnasiet, efter sabbatsår mellan gymnasiet och universitetet och började på universitet efter flera års yrkesarbete. Deltagarna fick besvara om de läste inom ett utbildningsprogram eller fristående kurser samt om studienivå var på grundnivå eller avancerad nivå. De ställdes inför två påståenden, "Mitt utbildningsval baseras på intresse" och "Mitt utbildningsval baseras på karriärutsikt". Vart och ett av påståenden besvarades genom en skala mellan 0-4 där 0 betydde "Håller inte med" och 4 "Håller definitivt med". Deltagarna fick ange antalet gånger under sin studietid som de har ändrat sitt huvudområde utifrån alternativen 0, 1, 2 eller flera.

Academic motivation scale - College version

För att mäta motivation till att börja på universitet användes instrumentet Academic motivation scale - College version (AMS-C) vilket bedömde inre motivation gentemot kunskap, prestation och stimulans, likaså extern motivation som introjicerad reglering, identifierad reglering och extern reglering, och slutligen brist på motivation. 28 påståenden som mäter de 7 konstrukterna med 4 påståenden för varje konstrukt bedömdes utifrån en 7-gradig skala. I enlighet med Vallerand m.fl. (1992) fanns det stöd för validitet av AMS-C som instrument för att mäta motivation till att börja på universitet. Cronbachs alpha för samtliga testitem var $>0,70$ varav .93 för introjicerad reglering, .91 för inre motivation, .89 för extern motivation och .84 för brist på motivation. Instrumentet översattes från engelska till svenska med hjälp av Chat-GPT. Denna översattes sedan tillbaka till engelska (back-translate) av handledaren. Detta granskades sedan för att hitta möjliga avvikelser i mening, och justerades därefter.

The questionnaire for eudaimonic well-being

För att mäta välmående användes instrumentet The questionnaire for eudaimonic well-being (QEWB) vilket gav deltagarna möjlighet att reflektera kring självutforskande, individens potential, syfte och mening i livet, självbestämmande, självutveckling och vad som ger individen glädje. Det är 21 påståenden som bedöms utifrån en 5-gradig skala. Enligt Waterman m.fl. (2010) fanns det evidens för validitet av QEWB som instrument för att bedöma välmående med Cronbach alpha på 0.85. Instrumentet översattes från engelska till svenska med hjälp av Chat-GPT. Denna översattes sedan tillbaka till engelska (back-translate) av handledaren. Detta granskades sedan för att hitta möjliga avvikelser i mening, och justerades därefter.

Datansamling

Studiedeltagarna tog del av en länk som tog dem vidare till frågeformuläret. Väl i frågeformuläret blev de informerade om studiens syfte och innehåll samt deras rättigheter. Genom att besvara frågorna i formuläret lämnade de samtycke till att delta i studien.

Dataanalys

En korrelationsstudie genomfördes i syfte att undersöka om det fanns något samband mellan studenters välmående under studietiden och om deras utbildningsval baseras på intresse eller karriärutsikt. Dataanalysen inleddes med deskriptiv statistik för att summera och beskriva betydande egenskaper i datan. En korrelationsmatris togs fram för att undersöka hur

studiens variabler relaterade till varandra. Redovisad korrelationskoefficient mellan variabler uppvisade såväl styrka som riktning mellan variabler. För att testa hypotesen och undersöka om det fanns ett linjärt samband mellan den beroende variabeln (välmående) och de oberoende variablerna (intresse eller karriärutsikt) genomfördes en linjär regression.

Etik

En etikdeklaration har undertecknats av handledare och student med avsikten att bedriva examensarbetet i enlighet med etikprövningsmyndighetens principer. Deltagare i studien har blivit informerade om dess syfte och den metod som kommer att användas. Att genomföra studiens frågeformulär har varit helt valfritt. Deltagarna har haft rätten att när som helst avbryta genomförandet av studiens frågeformulär. Deltagarna har blivit informerade om att svaren som de ger i frågeformuläret kommer att ligga till grund för efterföljande analys. De har informerats att de lämnat samtycke till att delta i studien genom att besvara frågorna i formuläret. Urvalet till studien har haft generell demografi där inga personuppgifter har samlats in och inga av frågorna har bedömts som känsliga. Anonymiseringsfunktionen i Qualtrics har använts för att säkerställa anonymiteten.

Resultat

Av resultatet från översikt av utbildningsval framgick det att 9 deltagare började sina universitetsstudier direkt efter gymnasiet, 10 deltagare efter sabbatsår mellan gymnasiet och universitetet och att 11 deltagare började på universitetet efter flera års yrkesarbete. 14 stycken läste inom ett utbildningsprogram och 16 genom fristående kurser. 21 studerade på grundnivå och 9 på avancerad nivå. Det står klart att 19 deltagare inte hade ändrat sitt huvudområde under sin studietid, 6 deltagare hade bytt 1 gång och 5 deltagare hade gjort 2 eller flera byten.

För AMS-C togs ett medelvärde fram för de 4 frågorna inom varje konstrukt. I en initial korrelation med samtliga 7 faktorer visade det sig att 3 faktorer var högt korrelerade, vilket kan tyda på att de mätte samma konstrukt. Med den informationen, och med tanke på det låga deltagarantalet, bestämde jag mig för att istället skapa 3 mått: inre motivation, extern motivation och brist på motivation¹.

För QEWB genomfördes reverse score på de frågor som berördes av det, sedan togs ett medelvärde av alla frågor. Deskriptiv data för variablerna deltagare, intresse, karriärutsikt och välmående redovisas i tabell 1 utifrån måtten antal, genomsnitt, median,

¹ Handledaren gjorde en principal components analysis som visade att det var rimligt.

standardavvikelse samt minimal och maximal. Resultatet av välmående från frågorna i QEWB tillkännagav låg variabilitet mellan deltagarna, lågt deltagarantal kan ha haft en roll i det.

Tabell 1

Deskriptiv data för deltagare, intresse, karriärutsikt och välmående

Mått	Variabler			
	Deltagare	Intresse	Karriärutsikt	Välmående
Antal	30	30	30	30
Genomsnitt		4.53	3.57	3.52
Median		5.00	3.50	3.60
Standardavvikelse		0.681	1.07	0.631
Minimal		3.00	1.00	2.00
Maximal		5.00	5.00	4.60

En regressionsanalys genomfördes på variablerna intresse, karriärutsikt, inre motivation, extern motivation, brist på motivation och välmående, som går att se i tabell 3. För att synliggöra hur de olika variablerna hörde samman genomfördes en korrelationsmatris, se tabell 2. Av korrelationsmatrisen framgick ingen samvariation mellan intresse och karriärutsikt. Det uppkom en negativ korrelation mellan extern motivation och karriärutsikt, vilket var väntat. Dessutom korrelerade välmående positivt med inre motivation medan välmående korrelerade negativt med brist på motivation.

Tabell 2

Korrelationsmatris över intresse, karriärutsikt, inre motivation, extern motivation, brist på motivation och välmående.

	Mått	Variabler					
		Intresse	Karriärutsikt	Inre motivation	Extern motivation	Brist på motivation	Välmående
Intresse	Pearson's r df p-värde	- - -					
Karriärutsikt	Pearson's r df p-värde	-0.381* 28 0.038	- - -				
Inre motivation	Pearson's r df p-värde	0.238 28 0,205	-0.201 28 0.287	- - -			
Extern motivation	Pearson's r df p-värde	-0.218 28 0.248	0.604*** 28 <.001	0.111 28 0.560	- - -		
Brist på motivation	Pearson's r df p-värde	0.126 28 0.507	0.115 28 0.545	-0.249 28 0.184	-0.150 28 0.428	- - -	
Välmående	Pearson's r df p-värde	-0.077 28 0.687	-0.011 28 0.952	0.656*** 28 <.001	0.197 28 0.297	-0.566** 28 0.001	- - -

Notering. *p < .05, ** p < 0.01, *** p < 0.001

En regressionsanalys av variablerna intresse, karriärutsikt, inre motivation, extern motivation och brist på motivation genomfördes för att se huruvida de skulle predicera välmående. Av regressionsanalysen, se tabell 3, framgår ett relativt högt f-värde men ett lågt p-värde, medan modellen i sig var signifikant. När man tittade närmare på de olika variablerna så visade bara inre motivation och brist på motivation någon relation till välmående. Varken intresse eller karriärutsikt förklarade något av variansen. En tydlig bild av vad som specifikt motiverade studenter att studera på universitet framkom genom motivationsskalans indelning av inre motivation, extern motivation och brist på motivation, vilket kan förklara en del av variationen. Hade man stark inre motivation så mådde man

bättre, se tabell 4, medan extern motivation inte gjorde att man mådde bättre. Brist på motivation korrelerade negativt med välmående.

Tabell 3

Regression av välmående för intresse, karriärutsikt, inre motivation, extern motivation och brist på motivation.

Model Fit Measures

Model	R	R ²	Overall Model Test			
			F	df1	df2	p
1	0.800	0.640	8.54	5	24	<.001

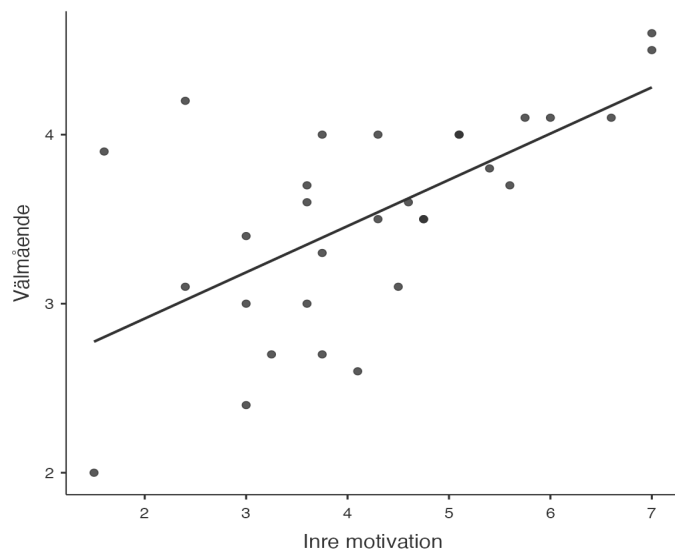
Model Coefficients - Välmående

Predictor	Estimate	SE	t	p
Intercept	3.1729	0.7457	4.255	<.001
Intresse	-0.1172	0.1280	-0.916	0.369
Karriärutsikt	0.0822	0.1023	0.803	0.430
InreMotiv	0.2665	0.0590	4.520	<.001
ExtMotiv	-0.0262	0.0936	-0.280	0.782
Brist	-0.2287	0.0728	-3.141	0.004

Tabell 4

Illustrerar sambandet mellan inre motivation och välmående.

Explorativt

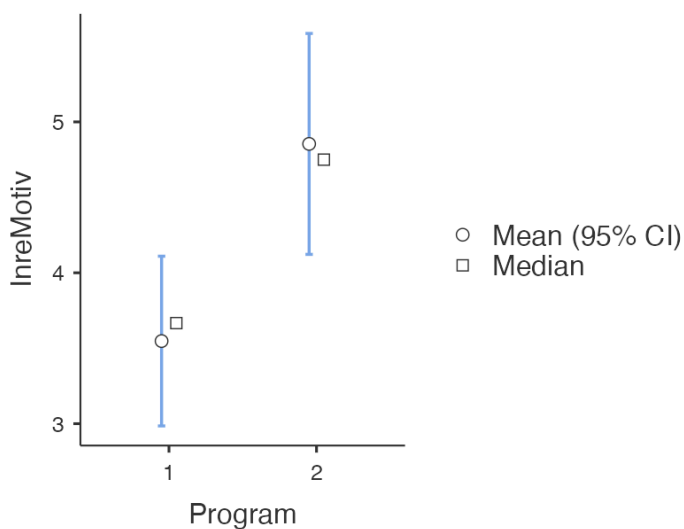


Explorativt genom t-test på motivations- och välmåendeskallorna framkom ett resultat. Inre motivation korrelerade positivt med att läsa inom ett utbildningsprogram. Men den inre motivationen var högre när studenterna läste fristående kurser jämfört med på utbildningsprogram, se tabell 5. Fristående kurser uppvisade ett genomsnitt på 4,85 med en standardavvikelse på 1,49 medan utbildningsprogram redovisade ett genomsnitt på 3,45 med en standardavvikelse på 1,07.

Tabell 5

Illustrerar skillnaden av inre motivation mellan program 1 (utbildningsprogram) och program 2 (fristående kurser).

Explorativt



Diskussion

Resultat

I studien har jag försökt närma mig ett svar på om utbildningsval baserat intresse, istället för karriärsikt, leder till högre välmående bland universitetsstudenter under studietiden. Det gjorde det inte. Ursprungstanken var att ett tydligt mönster skulle träda fram och bekräfta min ingång i frågan, den att utbildningsvalet som studenter gör i regel baseras utifrån karriärsikt. Det framkom ingen samvariation mellan intresse och karriärsikt men likväl kan det vara intressant att titta vidare på i framtida studier med större underlag. Medelvärden på både intresse och karriärsikt var höga men med mer variation på den senare. Att frågan inte gav något utslag tror jag till stor del har att göra med ett alltför knapphändigt urval. Det är svårt att säga hur mycket variationen i välmående, om man valt baserat på intresse eller karriärsikt, kan förklaras av lågt deltagarantal. När man tittar närmare på skattningarna för intresse och karriärsikt i just det här urvalet, framgår det i sig att urvalet dessutom är relativt homogent.

Den bakomliggande motivationen till att studera visade på en relation till välmående. Motivationsskalan för universitetsutbildning och dess relation till välmående uppvisade att hög inre motivation ledde till högre välmående och brist på motivation ledde till lägre välmående. Jag noterade att det fanns ett visst överlapp mellan frågor kopplade till motivation och välmående. Det är möjligt att frågorna på de båda skalorna var lika men likväl är motivation och välmående olika konstrukt.

Explorativt framkom det att den inre motivationen var högre när studenterna läste fristående kurser jämfört med program. Generellt var studiedeltagarna både intresserade och karriärmedvetna, motiverade att göra det de gjorde. Men att den inre motivationen är högre vid studier av fristående kurser tolkade jag som att när utbildningsval utforskas i termer av intresse, värderingar och förmåga är det ett val förankrat i självbestämmande. Det skulle vara intressant att undersöka detta vidare och se hur väl förankrat det verkligen är hos studenter. Dessutom hade man kunnat titta vidare på varför extern motivation korrelerade högt (och negativt) med karriärsikt hos universitetsstudenter.

Tidigare forskning

Tidigare forskning har delvis besvarat frågeställningen genom att beskriva aktiva och bakomliggande processer som är bidragande till utbildningsvalet. Exempelvis, hur intern- respektive extern motivation reglerar studenternas drivkrafter att bemöta utbildningsval vid

universitetet. Därtill vilken påverkan dessa ingångsvärden får på studenternas välmående såväl akademiskt som generellt. Uppställda hypoteser har därav varit relevanta eftersom de är klargörande i huruvida utbildningsval baserat på intresse eller karriärutsikt kan göra skillnad för studenters välmående under studietiden.

Kunskapsvinst

En kunskapsvinst är att motivation och välmående kan variera beroende på tid och plats. Även om man känner till ett samband i andra länder så kan det vara intressant att undersöka det i en svensk kontext. Hur frågan står sig hos universitetsstudenter kan ändras över tid men studien ger en viss fingervisning kring nulägesbeskrivningen i Sverige. Efter studien har min egen syn på utbildningsvalet vid universitetet nyanserats och att utbildningsval som ger en färdig arbetsbeskrivning och möjlighet att göra karriär inte nödvändigtvis behöver vara oförenligt med intresse.

Brister

Frågeformulärets bredd vad gäller översikt av utbildningsval, motivation till att studera på universitet och välmående har med nyfikenhet berört intressanta påståenden och frågor. Å ena sidan kan styrkan i frågeformulär som metodval för datainsamling ligga i dess effektivitet och tillgänglighet att nå kunskap kring valt område. Å andra sidan finns en överhängande risk att ha varit alltför bred i sitt angreppssätt och därför går miste om att ringa in det som gör en verklig skillnad. Genom arbetsprocessen har vikten av att tydligt definiera variabler varit mer och mer framträdande ju längre in i arbetet jag gått. Välmående och motivation överlappade mycket vad gäller formuleringen av frågor, möjligen hade det kunnat varit mindre om man utgått ifrån andra former av välmående. Det är av stor betydelse att samla in ett tillräckligt stort och representativt urval för att kunna dra väl förankrade slutsatser. Med ytterligare systematisering och variation i urvalet hade möjligheten till resultatgivande data varit större.

Framtida forskning

Tankar kring vad man som student borde, skulle och kunde göra, formas av någonting och påverkar den riktning man sedan väljer att ta. Intresse och karriärutsikt tycks vara en kombination av drivkrafter, snarare än en enskild kraft. Ett utbildningsval som närmar sig de båda verkar ge upphov till såväl vällust som belåtenhet under studietiden. Att göra ändringar i sitt utbildningsval är vanligt. Många gånger är det högpresterande studenter som genomför byte av huvudområde eftersom de har fler möjligheter att välja bland och sannolikt kan nå

framgång i flera ämnen eller områden, medan studenter med lägre betyg oftare håller sig till sitt initiala utbildningsval. Till följd av lågt deltagarantal framkom dock inga sådana tolkningsbara mönster av den här studien. Av den anledningen uppmanar jag till att framtida forskning ska undersöka huruvida det går att finna ett samband mellan när studenter börjar sina universitetsstudier och hur många gånger studenterna under studietiden byter huvudområde.

Referenser

- Denice, P. (2021). Choosing and changing course: Postsecondary students and the process of selecting a major field of study. *Sociological perspectives*, 64(1), 112.
- Dietrich, J., Lichtwarck-Aschoff, A., & Bärbel, K. (2013). Deciding on a College Major: Commitment Trajectories, Career Exploration, and Academic Well-Being. *Journal of Childhood and Adolescence Research*, 8(3), 305.
- Feldman, K., Smart, J., & Ethington, C. (2004). What do college students have to lose? Exploring the outcomes of differences in person-environment fits. *The Journal of Higher Education*, 75(5), 228.
- Hanna, A., Briley, D., Einarsdottir, S., Hoff, K., & Rounds, J. (2021). Fit gets better: A longitudinal study of changes in interest fit in educational and work environments. *European Journal of Personality*, 35(4), 557–559.
- Kunnen, S. (2009). Qualitative and quantitative aspects of commitment development in psychology students. *Journal of Adolescence*, 32, 571-574.
- Lent, R., Brown, S., & Hackett G. (1994). Toward a unifying social cognitive theory of career and academic interest, choice and performance. *Journal of vocational behavior*, 45, 88-90.
- Lent, R., Ireland, G., Penn, L., Morris, T., & Sappington, R. (2017). Sources of self-efficacy and outcome expectations for career exploration and decision-making: A test of the social cognitive model of career self-management. *Journal of Vocational Behavior*, 99, 115–116.
- Luyckx, K., Goossens, L., Soenens, B., Beyers, W., & Vansteenkiste, M. (2005). Identity statuses based on 4 rather than 2 identity dimensions: Extending and refining Marcia's paradigm. *Journal of Youth and Adolescence*, 34(6), 615-616.
- Merkle, B., Messerer, L., & Dickhäuser, O. (2023). Will I be happy in this major? Predicting intrinsic motivation and subjective well-being with prospective students' well-being forecast and interest-major fit forecast. *Social Psychology of Education*, 15.
- Meyer, J., Leuze, K., & Strauss, S. (2021). Individual achievement, person-major fit, or social expectations: Why do students switch majors in German higher education? *Research in higher education*, 63, 238-240.
- Milsom, A., & Coughlin, J. (2017). Examining person-environment fit and academic major satisfaction. *Journal of College Counseling*, 20, 258-259.

- Tellhed, U., Bäckström, M., & Björklund, F. (2018). The role of ability beliefs and agentic vs. communal career goals in adolescents' first educational choice. What explains the degree of gender-balance? *Journal of Vocational Behavior*, 104, 9-10.
- Vallerand, R., Pelletier, L., Blais, M., Brière, N., Senécal, C., & Vallières, E. (1992). Academic motivation scale - College version (AMS-C). *Educational and psychological measurement*, 52(4), 1003.
- Vaziri, H., Tay, L., Parrigon, S., Bradburn, N., & Pawelski, J. (2019). STEM or Humanities? Toward a Balance of Interest Fit. *Frontiers in Education*, 4(143), 5.
- Wang D., Liu, X., & Deng, H. (2022). The perspectives of social cognitive career theory approach in current times. *Frontiers in psychology*, 13, 2-4.
- Waterman, A., Schwartz, S., Zamboanga, B., Ravert, R., Williams, M., Agocha, B., Kim, Y., & Donnellan, B. (2010). The Questionnaire for Eudaimonic Well-Being: Psychometric properties, demographic comparisons, and evidence of validity. *The Journal of Positive Psychology*, 5(1), 3.

Appendix

Nytta eller nöje i valet och kvalet kring framtida jaget

Jag vill fråga om du vill delta i ett projekt. Nedan får du information om projektet och vad det innebär att delta. Projektet är en kandidatuppsats vid Institutionen för psykologi på Lunds universitet. Syftet är att undersöka om studenters välmående under studietiden påverkas av huruvida utbildningsval baseras på intresse eller karriärutsikt.

Hur projektet går till

Frågeformuläret består av 56 frågor och är uppdelade i tre delar. Den första delen berör beslut som bidragit till utbildningsvalet, andra delen berör motivation till att gå på universitet och den tredje delen berör välmående och självförverkligande. Till varje fråga finns ett antal alternativ där du har möjligheten att välja ett av dem. Att besvara frågeformuläret beräknas ta mellan 7-8 minuter. Urvalet till studien har generell demografi där anonymitet säkerställs. Att delta i studien medför inga risker.

Deltagande är frivilligt

Ditt deltagande är frivilligt och du kan när som helst välja att avbryta deltagandet. Om du väljer att inte delta eller vill avbryta ditt deltagande behöver du inte uppge varför. Information om projektets resultat går att ta del av efter uppsatsens godkännande och kommer då att publiceras på LUP.

Ansvariga för projektet

Adam Nilsson, ad6783ni-s@student.lu.se

Åse Innes-Ker (handledare), ase.innes-ker@psy.lu.se

Du lämnar samtycke till att delta i studien genom att besvara frågorna nedan.

-----Sidbrytning-----

Nedan kommer jag att ställa några frågor om dig och dina studier vid universitetet. Jag är speciellt intresserad av när du började och vad som ingick i dina beslut.

Q1) Hur identifierar du dig?

- Kvinna
- Man
- Annat

Q2) När började du dina universitetsstudier?

- Direkt efter gymnasiet
- Efter sabbatsår mellan gymnasiet och universitetet
- Började på universitet efter flera års yrkesarbete

Q3) Läser du inom ett utbildningsprogram eller genom fristående kurser?

- Program
- Fristående kurser

Q4) Vänligen ange studienivå.

- Grundnivå
- Avancerad nivå

Q5) Mitt utbildningsval baseras på intresse.

Besvara påståendet genom följande skala där 0 betyder "Håller inte med" och 4 betyder "Håller definitivt med".

- 0
- 1
- 2
- 3
- 4

Q6) Mitt utbildningsval baseras på karriärutsikt.

Besvara påståendet genom följande skala där 0 betyder "Håller inte med" och 4 "Håller definitivt med".

- 0
- 1
- 2
- 3
- 4

Q7) Hur många gånger under din studietid har du ändrat huvudområde?

- 0
- 1
- 2 eller flera

-----Sidbrytning-----

Nedan kommer du att få ta ställning till en rad påstående. Jag är särskilt intresserad av vad som motiverar dig att studera på universitet.

Använd skalan nedan för att ange i vilken utsträckning var och en av följande påståenden för närvarande motsvarar en av anledningarna till varför du går på universitet där 1 betyder "Stämmer överhuvudtaget inte", 4 betyder "Stämmer måttligt" och 7 betyder "Stämmer precis".

Q8_1) Eftersom med endast en gymnasieexamen skulle jag inte kunna hitta ett högavlönat jobb senare.

Q8_2) Eftersom jag upplever vällust och belåtenhet när jag lär mig nya saker.

Q8_3) Eftersom jag tror att en universitetsutbildning kommer att hjälpa mig att bättre förbereda mig för den karriär jag har valt.

Q8_4) För de starka känslor jag upplever när jag kommunicerar mina idéer till andra.

Q8_5) Ärligt talat vet jag inte; jag känner verkligen att jag slösar bort min tid i skolan.

- Q8_6)** För den vällust jag får när jag överträffar mig själv i mina studier.
- Q8_7)** För att bevisa för mig själv att jag är kapabel att slutföra min universitetsexamen.
- Q8_8)** För att senare kunna få ett mer prestigefyllt jobb.
- Q8_9)** För den vällust jag upplever när jag upptäcker nya saker som jag aldrig sett tidigare.
- Q8_10)** Eftersom det så småningom kommer möjliggöra för mig att komma in på arbetsmarknaden inom ett område som jag tycker om.
- Q8_11)** För den vällust jag upplever när jag läser intressanta författare.
- Q8_12)** Tidigare hade jag goda skäl att gå på universitet, likväl undrar jag nu om jag borde fortsätta.
- Q8_13)** För den vällust jag får när jag överträffar mig själv.
- Q8_14)** Det faktum att när jag lyckas på universitetet kommer jag känna mig viktig.
- Q8_15)** För att jag vill leva "det goda livet" senare.
- Q8_16)** För den vällust jag upplever när jag breddar min kunskap i ämnen som tilltalar mig.
- Q8_17)** Eftersom det kommer hjälpa mig att göra ett bättre val angående min karriär.
- Q8_18)** För den belåtenhet jag känner när jag är helt uppslukad av vad vissa författare har skrivit.
- Q8_19)** Jag kan inte se varför jag går på universitet och ärligt talat bryr jag mig inte.
- Q8_20)** För den tillfredsställelse jag känner när jag utför svåra akademiska uppgifter.
- Q8_21)** För att bevisa för mig själv att jag är smart.
- Q8_22)** För att få en bättre lön senare.
- Q8_23)** Eftersom mina studier låter mig fortsätta att lära mig om många saker som intresserar mig.
- Q8_24)** Eftersom jag tror att ytterligare några år av utbildning kommer att höja min kompetens som arbetstagare.
- Q8_25)** För de starka känslor jag upplever när jag läser om olika intressanta ämnen.
- Q8_26)** Jag vet inte; jag kan inte förstå varför jag är i skolan.
- Q8_27)** Eftersom universitetet låter mig uppleva belåtenhet i strävan att utmärka mig i mina studier.
- Q8_28)** För att bevisa för mig själv att jag kan lyckas med mina studier.

-----Sidbrytning-----

Nedan kommer en serie påståenden som hänvisar till hur du kan känna att saker har gått i ditt liv. Läs varje påstående och bestäm till vilken utsträckning du håller med eller inte håller med om det. Försök att svara på varje påstående baserat på dina egna känslor och hur saker faktiskt går snarare än hur du önskar att det skulle vara.

Använd följande skala när du svarar på varje påstående där 0 betyder "Håller inte med" och 4 "Håller definitivt med".

- Q9_1)** Jag märker att jag blir djupt engagerad i många av de saker jag gör varje dag.
- Q9_2)** Jag tror att jag har upptäckt vem jag verkligen är.
- Q9_3)** Jag tror att det skulle vara perfekt om saker kom lätt för mig i livet.
- Q9_4)** Mitt liv kretsar kring en uppsättning övertygelser som ger mening åt mitt liv.
- Q9_5)** Det är viktigare att jag verkligen tycker om det jag gör än att andra imponeras av det.
- Q9_6)** Jag tror att jag vet vad min högsta potential är och försöker utvecklas mot den när det är möjligt.
- Q9_7)** Andra människor vet vanligtvis bättre vad som skulle vara bra för mig att göra än jag själv vet.
- Q9_8)** Jag mår bäst när jag gör något som är värt att lägga ner mycket ansträngning på.
- Q9_9)** Jag kan säga att jag har funnit mitt syfte i livet.
- Q9_10)** Om jag inte tyckte att det jag gjorde var givande för mig, tror jag inte att jag kunde fortsätta med det.
- Q9_11)** Hittills har jag inte kommit på vad jag ska göra med mitt liv.
- Q9_12)** Jag kan inte förstå varför vissa människor vill arbeta så hårt med det de gör.
- Q9_13)** Jag tror att det är viktigt att veta hur det jag gör passar in med mina mål och om de är värda att fullfölja.
- Q9_14)** Jag vet vanligtvis vad jag borde göra eftersom vissa handlingar bara känns rätt för mig.
- Q9_15)** När jag ägnar mig åt aktiviteter som involverar min högsta potential, har jag känslan av att verkligen vara levande.
- Q9_16)** Jag är bekymrad över vad mina talanger verkligen är.
- Q9_17)** Jag finner att många av de saker jag gör är personligt uttrycksfulla för mig.
- Q9_18)** Det är viktigt för mig att känna mig uppfylld av de aktiviteter jag engagerar mig i.

Q9_19) Om något verkligen är svårt är det förmodligen inte värt att göra.

Q9_20) Jag tycker det är svårt att verkligen engagera mig i de saker jag gör.

Q9_21) Jag tror att jag vet vad jag var menad att göra i livet.

-----Sidbrytning-----

Tack för att du tog dig tid att medverka!

Ditt svar har registrerats.